

Агитатордын БЛОКНОДЫ

1984

СЕНТЯБРЬ

9 №

Бастыра ороондордын пролетарийлери, бириккилегер!

АГИТАТОРДЫН БЛОКНОДЫ

КПСС-тин Горно-Алтайский обкомынын пропаганда
ла агитация бөлүги

1984 j.
сентябрь
9 №

Алтайдын бичиктер чыгарар издательствозынын
Туулу Алтайдагы бөлүги

АГИТАТОРДЫҢ КҮСКИ КИЧЕЕМЕЛИ

Күс келди. Бешжылдыктын төртинчи жылынын пландарын ла молжуларын бүдүреринде эн ле каруулу ой башталды. Бистин областьтын ишчилери жылдын баштапкы жарымында жакшы иштегендер. Промышленностьтын предприятиелери пландаганына үзеери 400 мун салковойдын продукциязын эдип чыгардылар.

Өткөн сегис айда промышленностинын продукциязын эдип чыгарары жанынан Горно-Алтайск городтын, Чой, Майма, Кан-Оозы, Көксуу-Оозы аймактар жакшы иштедилер. «Электробытприбор» заводтын, «Подгорный» совхоз-заводтын, Караторбоктогы агашпромхозтын, темир-бетон эдимдердин заводынын, бөс согор фабриканын. Пыжадагы ремзаводтын коллективтери тогусайлык жакылтаны ойинен озо бүдүрери учун мөрөйдү тынгыттылар.

Баштапкы жарымжылдыкта Туулу Алтайдын журт хозяйствозынын ишчилери жакшы иштегенин темдектеерге жараар. Колхозтор ло совхозтор государственного эт табыштырар жакылтаны 105 процентке, сүт садарын 101 процентке бүдүрдилер. Эн артык көргүзүлөр Кан-Оозы, Көксуу-Оозы, Майма ла Шебалин аймактардын хозяйстволорында. Анчада ла Кан-Оозы аймакта XXII партсъездтин адыла адалган ла «Путь Ильича» колхозтор, Шебалин аймакта «Эликманардагы» ла «Каракольский» совхозтор государственного малдан алган продукцияны табыштырары жанынан жакшы иштенип турулар.

XXII партсъездтин адыла адалган колхоз аймакта быжыл көп жакшы керектер баштады. Колхозчылар малды жакшы кыштадып чыгарары учун аймакта социалистический мөрөй баштайла, жакшы једимдерге једип алдылар. Анчада ла уй саачылар үзеери аргалар табып тузаланала, сүтти саап аларын көптөттилер. Көп сүт учун Экинурда элбеген мөрөйдө колхозтын уй саачылары Карымова Тана ла Карманова Күлер озолоп, көп лө ару сүт саары жанынан өскө дө уй саачыларга јозок көргүзип турулар. Озочылдардын эрчимдү ижинин шылтуунда быжыл өткөн сегис ай-

дын туркунына Экинурдагы колхоз государственного сүтти, өткөн жылдын сегиз айына көрө, одус процентке шыдар көп табыштырган. Бүгүн колхоз сүтти төртинчи кварталдын чодына уруп жат.

Кан-Оозы аймакта «Путь к коммунизму» ла «Путь Ильича» колхозтордын, Жабагандагы совхозтын сүттоварный фермаларынын ишчилери кичеенип иштеп турулар. Талицадагы совхоз сүтти көптөдөри жанынан база анайда ок кичеенип иштенген болзо, Кан-Оозы аймак государственного сүт табыштырары жанынан онон жакшы једимдерлү болор эди.

Јайгы одорлорды билгир тузаланып, Көксуу-Оозы аймактын совхозторы сүтти көптөдөринде жакшы једимдерге једип алдылар. Мөрөйдө СССР-дин 60 жылдыгынын адыла адалган совхозтын ишчилери акалап турулар. Коллектив государственного сүт табыштырар тогусайлык планы ойинен озо бүдүрди. Планга үзеери 600 центнер сүт табыштырылган.

Амурдагы совхоз жылдын баштапкы жарымында государственного сүт табыштырары жанынан өскө хозяйстволордон тын сондойло, июль-август айларда одорлордын байлык аргаларын тузаланып, сүт саап аларын көптөттү. Уйлар Куручменде ле өскө дө кобыларда јум өлөндү одорлордо турган, тус берилген. Анайда 25 августта омор, былтыргы жылдын бу ойине көрө, сүтти 20 процентке көп табыштырдылар.

Государственного сүт табыштырар тогусайлык жакылтаны јенүлү бүдүрерге областьтын хозяйстволорына сентябрь айда бежен мун центнер сүт табыштырары керектү. Ол кире сүтти колхозтордын ла совхозтордын фермалары берер аргалу. Бу задачаны јенүлү бүдүрерге одорлорды солып тузаланар, уйларды јажан өлөндү јерлерде кабырар, эн сүттенгир уйларды үзеери азыраар керек.

Областьта туш улустаң сүт садып алары былтыргызына көрө чик јок јаранды. Темдектезе, Ондой аймак тогус айдын планын 25 августта бүдүрген. Кан-Оозы аймактын јурттарынан сарју ла сыр эдер заводторго көп сүт келип туру.

Государственного эт садар тогусайлык планы областьтын колхозторы ла совхозторы 1-кы августка јетире јүк ле 36 процентке бүдүрилер. Хозяйстволордын башкараачылары этке баратан малыс эмди тургуза одорлордо семирп,

бескезин бийиктедип туру дежет. Онызы јарт. Эң көп эт бы-
јыл эткомбинатка Көксуу-Оозы аймактын совхозторынан
келди. Бастыразы 13,2 мунг центнер эт табыштырылды. Эт-
ке баратан малды одорлодып семиртери јанынан јакшы је-
димдер Шебалин аймактын совхозторында.

Государствого эт табыштырар јылдык планы өйинен
озо бүдүрерге Майма аймакта Карымдагы совхоз кичеенет.

Сентябрь айда — малды кидим одорлодор калганчы ай-
да — малды кабырып семиртерге бастыра аргаларды туза-
ланатаны фермалардын ончо ишчилеринин койчылардын,
уй кабыраачылардын, уй саачылардын, зооветспециалист-
тердин алдында турган төс задача болуп јат. Анайда өдер-
ге одорлордын артканын билгир тузаланар, бастыра иш-
терди бийик төзөмөлдү өткүрер керек. Јайдын учында ла
күстин баштапкы јарымында сүт саарын аstatпай, бийик
кеминде тудуп, күнине кажы ла уйдан орто тооло он-он
эки килограммнан сүт саар аргалузын, кажы ла тын тор-
боктын тирүге бескезин конокко 800—1000 граммга кожор
аргалузын озочыл хозяйстволордын ченемели көргүзет.

Эмди јурт хозяйствонун ишчилери бастыра эрчимин
малга азырал белетеерине ууландырып турулар. Быјылты
јылда колхозтордын ла совхозтордын общественный малы-
на 190 мунг тонна азырал единица белетеп алар керек, ол
тоодо 188 мунг тонна өлөң, 117 мунг тонна сенаж, 207 мунг
тонна силос, 11,4 мунг тонна өлөң-кулур белетеп алары
керектү.

Јайгыда, эң ле көп өлөң эдер өйдө — июнь, июль айлар-
да ла августтын баштапкы јарымында тын јут-јулакай
күндер болордо, өлөң эдип алатаны јаан чочыдулу айалга-
да боло берген. Өлөңди былтыргы јылдын баштапкы сен-
тябрьга көрө, чик јок ас белетеп алган. Эмди кар јаарына
јетире азырал белетеер иш өдөр учурлу. Кажы ла совхозто
колхозто, бригадада, звенодо тузаланылбай артып турган
аргаларды табала, малдын азыралын көптөдөрине тузала-
нары керектү. Куулгазынду айалгада техниканы билгир
тузаланар, өлөң эдеечилердин ижин чике төзөөр. Шак ла бу
керектерде кезик хозяйстволор кичеенбей тургандары бил-
дирет.

Бу күндерде хозяйстволордын бастыразында атла-колло
иштеп, өлөң эдип турган звенолор школьниктер ле студент-
тер јүре бергенинен улам астай берди. Шефтердин коллек-
тивтери болужып турганы астады. Јаңыс ла өлөң обоолоо-

ры жылбай турган эмес, сенаж белетеери, силос салары база тутакту өдүп туру.

Өлөңи чабылбаган жерлер эмди де көп. Өлөңди бойынын өйинде чабып жуунатпаза, ток болор чындыйы астаар. Үлүш өлөңди кургадатан агрегаттар областта там ла көптөп туру. Же оморды тузаланарында көп једикпестер бар. Чык өлөңди обоолойло, үрелбезин деп, суйук аммиакла јазайтан эп-сүмени элбеде тузаланары керектү.

Өлөң эдеринде бу аргаларды Талицадагы, Алтыгы-Оймондогы, Абайдагы, Чойдогы, Барагаштагы, Паспаулдагы ла Кебезендеги совхозтордо коомой тузаланып турулар.

Өлөңнинг витаминдү кулурын орой күске јетире өткүрерге јараар. Ого өлөң эдерге күч болгон кобы-јиктердин, састардын, аралдардын өлөңин тузаланар керек. Өлөңин эрте чапкан жерлерди катап чабала, обоолоп алза, јаш малга табылбас азырал болор.

Кажы ла хозяйстводо белетелген азыралга, онын чындыйына кату шинжү тургузылар учурлу. Күскидеги јалан бригадаларда ла фермаларда, турлуларда иштеп турган улуска ајаруны тыгыдар, олоды керектү немелерле јеткилдеер, бойынын өйинде тойо азыраар керек.

Оныла колбой күски хозяйственный иштерди идеологический јеткилдеери — колхозтордын ла совхозтордын партийный организацияларынын, омордын агитколлективтеринин задачазы.

Партиянын Көксуу-Оозындагы райкомынын агитпоезди август айдын учында аймакта өлөң ижи башталганынан ала алтынчы катап атанды. Бу јорыкта омор «Көксуудагы» ла «Алтыгы-Оймондогы» совхозтордын азырал белетеп ле аш жуунадып турган бригадаларында болор, мал өскүреечилердин фермаларына ла турлуларына једерлер. Совхозтордын ишчилерине агитаторлор аймакта, областта иш канайда өдүп турганын, озочылдардын једимдерин, эп-сүмезин, ченемелин айдып берер, ороондо ло гран ары јанында жүрүмле таныштырар. Агитпоездте лекторлорло, агитаторлор ло кожо аймактын башкараачы ишчилери, врачтар, библиотекарълар, художественный самодеятельностьтын артисттери. Фермаларда ла јаландагы одуларда лекциялар кычырылар, докладтар эдилер, концерт көргүзилер. Врач улустын сукадыгын шингдеер, оору улусты эмдеер, чеберленери јанынан айдып берер.

Чой аймакта азырал белетеечилерде јартамал иш өткү-

ретен идеологический звенолор тӧзӧлгӧн. «Чойдогы» совхоз-
тын Үстүги-Пьянково фермазында андый звеноны журт Со-
веттин председатели Вячеслав Петрович Круглов баштайт.
Жартамал ишти агитаторлор — Вера Бушуева, Людмила Ар-
темова, Александр Логачев ӧткүрип турулар.

Бу күндерде идеологический иштин, агитаторлордын
ижинин тӧс ууламжызы — азырал белетеечилердин, мал ӧс-
күреечилердин ортодо жартамал-политический иш ӧткүрип,
тургузылган задачаларды женүлү бүдүрерин жеткилдеери.

ҮРЕДҮЧИННИҢ ЫЛЫ

ЈААН ИШ БАШТАЛГАНЫ

Улаган аймактын партийный организациязы КПСС-тин XXVI съездинин јөптөрүн јүрүмде бүдүрүп, он биринчи бешжылдыкта ишкүчиле јаткандардын коллективтерин промышленностьты ла јурт хозайствоны там тыгыда өскүрерине, строительстводо керектерди јарандыраарына, социальный јүрүмди өнжидерине ууландырылып туру. Баштапкы учурлу керектердин бирүзи — школ керегинде кичеенери боло берди. Мында элден озо албатынын үредүзинин материалый аргаларын тыгыдары, үредүчилерге иштеерге ле јуртап јадарга јарамыкту айалга јеткилдеери керектүзин бис јакшы билип јадыс.

Бу иште баштапкы алтамдар эдилди, једимдер бар. Чибиттеги сегисжылдык школ — орто, Паспартыда баштамы школ сегисжылдык үредүлү боло берди. Чибитте интернаттын јангы туразы тудулган. Саратанда, Балыктујулда ла Улаганда интернаттарды ремонттоп јазаган. Аймактын төс јуртында балдардын музыкальный школы, пионерлердин аймактагы Туразы тудулган. Көп үредүчилер јангы квартиралар алган.

Бу јаан иштерди бүдүрерине «Улагандагы» совхозтын директоры А. И. Куюков, «Советский Алтай» совхозтын директоры А. В. Санаа ла Акташтагы рудоуправлениенин директоры М. Н. Бутомы јаан јөмөлтө эткендерин темдектеер керек.

Аймакта бар кажы ла школго болужып турган совхоз, предприятие эмезе учреждение, организация бар. Олор школло јаантайын колбуда. Школды үренип божодып јаткан балдар совхозтордын, предприятиелердин специалисттериле, озочыдарыла, аймактын башкараачы ишчилериле туштажып јадылар. Школдо улай ла партийный ла комсомольский комитеттердин качылары, совхозтордын директорлары, партиянын, иштин ле јуунын ветерандары болгылайт. Школьниктер јурт хозайстводогы бастыра иштерде эрчимдү туружып јадылар. Малга азырал белетеери ле эчкинин ноокызын тараары үренчиктердин болужы јокко көн-

дүгип болбойт. Кажы ла жыл 1-кы сентябрьда балдарга иштегени учун сый берилип јат. Калганчы жылдарда школьниктер иштеп алган акчазыла турист болуп јорыктайтан путевка садып алгылайт, областьтын, крайдын ла орооннын јерлериле јорыктап баргылайт.

Текши үредүлү ле профессиональный школдын ижин јангырта тзззори јанынан КПСС-тин Тзс Комитеди јараткан баш ууламјыларды аймактын ишкүчиле јаткандары текши јараттылар. Реформанын проегин шззжержинде тзрт мунташыдар кижии туружала, озор берген 165 шззлтени бис аймакта албатынын үредззин тззззринде ле башкарарында тузаланып јадыс.

Бистин аймакта текши үредүлү он школ, зренер јажы јеткелек балдардын јети учреждениези бар, 500 бала улалтылган үредүлү күннин группаларында. Аймакта РСФСР-дин школынын эки заслуженный үредзчизи, албаты үредззинин тзрт отличниги иштеп туру. Ондор тоолу үредзчилер СССР-дин медальдарыла, РСФСР-дин албаты үредззинин Министерствозынын грамоталарыла кайралдалган. 1981—1984 жылдарда зренчиктердин тоозы 120 кижиге, узадылган үредүлү күндз группада балдар 182 кижиге кзптзди, үредзчилердин тоозы база кзптзгзн.

Је Улаганда јурттар чачынгы ла ыраакта турганынан улам балдарды зредип тазыктырарында, школдын ижин текши јарандырарында уур-кзчтер болуп туру. Темдектеп алза, ыраак турлуларда мал зскзрип турган улустын балдарын јангыс ла школдо зренген зйдз эмес, је анайда ок јайгы каникулдарда кичеейтен сурак сзрееен курч тура берди. Онын учун КПСС-тин райкомы ла аймакисполком быјыл «Зредзчинин јылын» зткзрери керегинде аймоно ло албаты-зредззинин ишчилеринин профсоюзынын райкомы берген шззлтени јараттылар. Бу сурак аайынча јзптин проегин белетееринде зредзчилер, хозяйстволордын башчылары, актив турушкан. Јыл чыгара кем нени здетенин озор темдектеген.

Партиянын райкомынын ла аймакисполкомнын јзбинде школдын ижиле колбулу бастыра ишти бзздзрери, ол тоодо зредзчилерди, школдорды јеткилдеери, школдордын тураларын ремонттоп јазаары, јангырта тудары айдылды. Бир јылдын туркунына бастыра једикпес-тутактарды јоголторыс, ончо иштерди бзздзрип саларыс деп бис айтпай јадыс. Мында јаан учурлузы — школ, онын ижи, зредзчилер јер-

бойындагы кичеemelде болотонь. Райкомнын ла аймакисполкомнын jöбинде jангыс ла jербойындагы кичеemelде болотонь. Райкомнын ла аймакисполкомнын jöбинде jангыс ла jербойында совхозтын, онын отделениелеринин, jурт Советтин аргазыла эткедий иштер темдектелген. Ол до иштерди бjдjргежин, школдор jедикпес-тутактар jоктон иштей берер.

Быjыл Кара-Куjурда ла Паспартыда сегисjылдык jредjлj школдор тудулып баштаган. Совхозтор ончозы jредjчилерге туралар тудуп jадылар. Баштамы партийный организациялар, jурт Советтердин исполкомдоры, хозяйстволордын башкараачылары бjдjретен иштин чокым пландарын тургузып алдылар. Пландалган иштерди канайда бjдjретенин jурт ла поселковый Советтердин сессияларында, партийный организациялардагы jуундарда шjjшкен.

Школдын ижин jангырта тjзjп, jредjчилердин иштенер айалгазын jарандырарына бистин сураганьс аайынча областьтын башкараачы организациялары база jакшы болужып турулар. Темдектезе, jурт хозяйствоньн областьтагы управлениези КПСС-тин Тjс Комитединин ле СССР-дин Министрлер Совединин школ керегинде jöбин jjрjмде бjдjрери jанынан агылу jакару берди. Газтын управлениези jредjчилердин квартираларына тургузарга газтын плиталарын берди. Аймактын хозяйстволорьнын, аймактын ла Горно-Алтайскта педагогический институттын ортодо Улаганга jредjчилер белетеери керегинде договорлор тургузылган. Хозяйстволор jредjчилердин ле аймоньнын болужыла талдап алган балдарды бойлорьнын стипендиаттары эдип институтка ийер; институттын jредjчилери аймактын школдорына барала, jиит jредjчилер канайда иштеп баштаганын шиндеп, болужып турар. Институт бойьнын студенттерин койлор тjрjп турган jйдj, малга азырал белетееринде аймактын хозяйстволорына болужарга ийип турар.

Профсоюзный организациялар, хозяйстволордын ла предприятиелердин башкараачылары, партиянын райкомьнын jöбинде айдылганы аайынча jредjчилерге санаторияларга ла амыранар тураларга, оlorдын балдарына Акташтагы рудоуправлениенин «Горняк» пионерлагерине баратан путевкалар бергилейт. Албаты-jредjзинин ишчилерине jенгил jорькту автомобильдер садары кjптjгjн.

Калганчы jылдарда аймакта школдордогы партийный организациялардын ижине, jредjчилерле иштеерине, ком-

сомолдордын ла пионерлердин организацияларына ајару тынғыды. Школдорло колбулу јаан иштерде партиянын райкомынын ла аймакисполкомнын члендери туружат. Үредүчилердин август айдагы јууны аймакта јаан байрам бодолду өдөт, ого аймактын бастыра активи белетенет. Августтагы јуунда партиянын райкомынын качылары, аймакисполкомнын председатели ле онын заместители туружып жадылар, КПСС-тин обкомынын качылары, областьтын өскө дө башкараачы ишчилери келгилейт. Анайда эткени јаан тузалу.

Школло, онын керектериле, једимдери, једикпес-тутактарыла колбузы јок биле бистин обществодо табылбас. Совет улустын өзүп чыдап јаткан јиит үйезин үредип, тазыктыратаны бастыра албатынын кичеемелинде болор учурлу. Реформа, школдордын ижинен јангырта төзөөр иш, партийный ла советский органдардан, ишкүчиле јаткандардын кажы ла коллективинен, кажы ла башкараачы ишчиден элбек төзөмөл лө јартамал-политический иш керексип јат. Анайда ок кажы ла үредүчиден, воспитательден эрчимдү творческий, тапкыр сүмелү иш керектү.

Аймакта школдордо ишти јангырта төзөөри јанынан өткүрип турган иш — партийный ла общественный организациялар, јербойындагы Советтер, хозяйстволордын ла предприятиялердин башкараачылары, школдордын башкараачылары ла үредүчилер өткүретен элбек иштер јүк ле башталганы болуп јат.

В. САБИН,
КПСС-тин Улагандагы райкомынын
баштапкы качызы

МЕЛИОРАЦИЯНЫҢ СУРАКТАРЫ

ТҮЖҮМДИ БИЙИКТЕДЕР ТӨС АРГА

Туулу Алтайда жерди жарандыраарына: суу жок жерлерди сугаттаарына, сас жерлерди кургадарына, аш үрендеер ле өлөң эдер жерлерди агаштардан, таштардан арчыырына ла өскө дө иштер өткүрерине калганчы үч жылда 20 млн. салковойдон ажыра акча чыгымдалган. Бастыра бу иштерди жердин мелиорациязы (жарандырганы эмес түжүмдү эткени) деп, бу иштеги улусты мелиораторлор деп адагылайт. Механизаторлордын колында эмди жап-жаңы жүзүн-башка ла бийик арбынду иштеер техника, строительство өткүрерге керектү талдама материалдар.

Мелиорация өткүрип турган организацияларда таскадулу ишмекчилер, жаан үредүлү специалисттер иштейт. Олор квартираларла жеткилделген, акча-жалы бийик, аш-курсакла, жүрүмге керектү өскө дө немелерле жакшы жеткилделген.

Же кемге көп берилген, оноң сурак та база жаан деп, албатыда айдыжат. Мелиораторлордон некелте там ла тынып туру. Эмди олордын ижин канча километр каналдар, суактар казылганыла, канча кубометр тобрак казып чыгарганыла эмезе канча тонна бетон салынганыла кемјип, чотоп турган эмес, жарандырылган жерлердеги түжүмле, кургадылган ла сугарылган гектардан алынган продукцияла кемјип, чотоп јат.

Бүгүңги күнде областта 8,4 мун гектар сугарылып турган, 2,8 мун гектар кургадылган жерлер тузаланылат. Ан айда жарандырылган жерлер областтын 39 хозяйствозында бар. Жер сугарар ла кургадар каналдардын текши узуну 856 километр.

Кыралар сугарар иште 539 кижии иштейт, олор 108 звеного бириккен. Жарандырылган жерлерден 1983 жылда 27,3 мун тонна азырал белетелген. «Областта 1982—85 жылдарда жерлерди жарандыраар комплексный программа керегинде» КПСС-тин обкомынын бюрозынын ла облисполкомнын јөбинде темдектелген план 120 процентке бүткен.

Быјылгы жылда сугарылып турган жерлерден 33,3 мун тонна азырал эдип алары пландалган.

Туулу Алтайда сугарылган ла кургадылган јерлер бастыра бар кыралардын ла чабындардын 8 процентти, је олардо 1983 жылда эдип алган азырал областта бастыра белетелген азыралдын 16 процентти болгон.

Сугарылган јерлерди бийик астамду Кош-Агаш аймак тузаланат. Мында үч жылдын (1980—1983 јј.) туркунына јангыс жыл өзөр өлөңдөрдүн түжүми бир гектарга 21,8 центнер болгонынан 35,5 центнерге јетире бийиктеди, эме-зе 126 процентке өскөн. Көп жылдар өзөр культуралардын түжүми бир гектарда 24 центнер болгонынан 30,4 центнерге бийиктеди. Калининнинг адыла адалган колхозто Нуралинов Агарал сугарып турган 116 гектар кыранын кажы ла гектарынан план аайынча 30 центнер алар ордына 58 центнерден јуунаткан. СССР-дин 50-чи жылдыгынын адыла адалган колхозто Утаринов Николай сугарып турган 48 гектар кырадан 67 центнерден јуунаткан.

Көксуу-Оозы аймактын хозяйстволорында сугарылган кыралардан база бийик түжүм алып турулар. Петр Сухов-тын адыла адалган колхозто 40 гектардын кажызынан ла 57 центнерден өлөң јуунаткан. «Көксуудагы» совхозто 40 гектардан 66 центнерден өлөң алган.

Бастыра бу темдектер јарандырылган јерлерди билгир тузаланза, малга көп азырал белетеп алар аргалузын керелейт.

1983 жылда областтын мелиораторларынын алдында өткөн жылдарда сондошты јоголтор задача тургузылган. Бу задача јенүлү бүткен. 1983 жылда 1625 гектар јер сугарар јазалдар эдилген. Ол 1981—82 жылдарда эдилгениле түңей.

Бийик јерлерде одорлорды сугарар үч жылдын планы бүтти. Мелиораторлордын јуртап јадар тураларын тудар үч жылдын ла быјылгы жылдын баштапкы јарымынын планы 108 процентке бүткен.

«Облсуухоз» трестинг Ондойдо, Көксуу-Оозында, Тура-чакта, Кош-Агашта производственный базалары төзөлгөн.

Мелиорация эдип турган организациялар агропромыш-ленный биригүлердин өскө бөлүктеринин организацияла-рыла өмөлөжип турулар.

Областьтагы агропромышленный биригүнинг Президиу-мынын јуундарында суухозыйственный строителъствонын, ремонт өткүрер иштердин, јер сугарарынын пландары јөп-төлөт.

Je оныла коштой агропромышленный биригүнинг бөлүктеринин ортодо колбуларда јарталбаган, аайына чыгатын сурактар эмди де көп. Ол јанынан мындый шүүлтөлөр бар.

Баштапкысында, колхозтордо ло совхозтордо төс мелиоративный фондтордын амортизациясына көчүрилген акчаны бириктиреле, јер јарандырар јазалдарды, јолдорды, сугарар техниканы ремонттооруна тузаланар керек.

Экинчизинде, РАПО-лордын советтерине бойынын фондторынан јер јарандырар системалардын управлениелерине үзеери техника (МТЗ-80, тележкалар, темир кандаар аппараттар) берер, кургадылган ла сугарылган јерлерди технический кичеейтен үзеери звенолор төзөөр право берер.

Үчинчизинде, јер сугарар цехтер төзөөр. Андый цехке сугарып турган системанын управлениези (УООС), мехотряд, лаборатория кирер. Андый цехти эмди тургуза Кош-Агаштагы РАПО-до төзөөргө јараар. Бу цех хозрасчетто иштеер, ишчилердин акча-јалын төлөөри ле сыйлайтаны түжүмнен камаанду болор.

Н. А. ДРОЗДОВ,
облисполкомнын мелиорация ла
суу хозяйство управленизинин
начальниги

«БИЛГИРЛЕР» ОБЩЕСТВОДО ОТЧЕТТОР ЛО ВЫБОРЛОР

Быјыл сентябрь-октябрь айларда «Билгирлер» обществодо отчетту ла выборлу јуундар ла конференциялар өдөр. Сентябрь айда выборлор баштамы организацияларда өткөниле кожо райондогы үйеде лекторлордын аттестациязы өдүп божоор. «Билгирлер» обществонын Туулу Алтайда 216 баштамы организациязы 3700 лекторды бириктирет.

Өткөн үч јылдын туркунына обществонын организациялары политический ле научный билгирлерди таркадары, ишкүчиле јаткандарга партиянын ла башкарунын политиказын јартаары јанынан элбек иш өткүрдилер.

Бүгүн обществонын баштамы организацияларында 94 ученый, 100-тен ажыра научный ишчи, көп тоолу специалисттер, үредүчилер, врачтар лекциялар кычырарында туржат. Кажы ла үчинчи лектор коммунист, кажы ла экинчи лектор — ВЛКСМ-нин члени. Областьта јылына 30 мун лекция кычырылат, олардын 75 проценти общественно-политический темалар аайынча.

Общественно-политический темалар аайынча лекциялар кычырарына анчада ла Горно-Алтайск городто, Кан-Оозы, Ондой, Кош-Агаш аймактарда јаан ајару эдилип турганын темдектеер керек. Көп лекциялар партиянын ла башкарунын тышјанындагы ла ичбойындагы политиказынын, госправонын, коммунистический моральдын, военно-патриотический таскадунын сурактары аайынча кычырылып јат. Бу сурактар аайынча лекциялар кычырары анчада ла Горно-Алтайсктагы пединститутта, история, тиле ле литература аайынча научный шинжү өткүрер институтта, Ондой аймакта Калининнин адыла адалган колхозто, Кош-Агаш аймакта «Путь к коммунизму» ла «СССР-дин 50-чи јылдыгы» колхозтордо, Кан-Оозы аймакта «Јабагандагы» совхозто јакшы тözөлгөн.

Лекцияларда коммунизмди тözöp бүдүрер задачаларга, ишкүчиле јаткандардын коллективтери бүдүрип турган иштерге јаан ајару эдилет.

Калганчы өйдө экономиканын сурактары аайынча лек-

циялар кычырарына ајару тынгыган. «Аш-курсактын программазы ла оны бүдүрер задачалар», «Јурт хозјайстводо бригаданын подрядыла иштеерин таркадары», «Материальный арга-јөөжөни кымакайлаары ла чеберлеери», «Предприятиелердин ле улустын болушту хозјайстволоры» ла өскө дө темалар аайынча лекцияларды көптөдө кычырарын Майма, Шебалин, Ондой аймактардын баштамы организациялары јакшы тözөдилер.

Је оныла коштой кезик организацияларда бу тема аайынча лекциялар кычырарына керектү ајару болбой турганын темдектеер керек.

«Билгирлер» общественонин организацияларында быјылгы отчетту ла выборлу јуундар КПСС-тин Төс Комитединин июнь айдагы (1983 ј.) ла апрель айдагы (1984 ј.) Пленумдарынын јөптөрин јүрүмде бүдүрип, лекциялар кычырар ишти там тынгыдар амадула өдөр учурлу. Пленумнын јөптөринде ле КПСС-тин Төс Комитединин Генеральный качызынын ла СССР-дин Верховный Советинин Президиумынын Председателинин нөкөр К. У. Черненконын куучындарында айдылган түп шүүлтелерди ишкүчиле јаткандарга јартап айдып беретен задача туруп јат.

Баштамы организациялардагы коммунистический көрүм-шүүлтелү эдип тазыктырарында туружып турганын, лекциялардын идейно-теоретический кемин мынан ары там јарандыраарын шүүжер учурлу.

Отчетный докладтарда научно-методический секциялардын ижин, кычырылып турган лекциялардын тематиказын, лекциялар јүрүмле колбулузын, общественонин организациялары ишкүчиле јаткандарды пландарды ла лекцияларды бүдүрерине көдүрери јанынан партийный организацияларга болужып тургандарын көргүзер керек.

Отчетту ла выборлу јуундар бистинг ижистин көрүзи болуп өдөр. Олорды лекциялар кычырар иштинг бастыра аргаларын: лекторийлерди ле кинолекторийлерди, науканын күндерин, «тегерик столды айландыра» туштажуларды, общественно-политический кычырыштарды, цикл лекциялар кычырарын ла өскө дө эп-аргаларды канайда тузаланып турганысты шүүжип көрөри керектү.

Ишкүчиле јаткандардын билгирлерин байгызып бийиктедетен эн јакшы арга — албаты-калыктын университеттери болуп јат. Олордын ижин ончо јанынан тереңжиде шүүп көрөлө, олордо өдүп турган үредүнин кемин бийик-

тедерине, үредү өткүрер пландарына ла программаларына ајару болор учурлу.

Јуундарда ла конференцияларда баштамы организа-
цияларда тудулган бюро, правление ле президиум канайда
иштегенин, нени эткенин база шиндегендер. Отчетту док-
ладтын учында мындый задачалар тургузарга јараар:

— лекциялар өдүмдү ле једимдү болорын јеткилдеер,
лекциялар кычырар јангы эп-аргалар табып тузаланар;

— общественно-политический билгирлерди таркадар
ишти јарандырар, КПСС-тин тышполитиказы, совет јүрүм,
патриотизм, интернационализм, албатылардын најылыгы
керегинде лекцияларды көп кычырар, буржуазиянын иде-
ологиязына удурлашкан пропаганданы тынгыдар;

— партиянын экономический стратегиязын ла эмдиги
өйдөги аграрный политиказын ишкүчиле јаткандарга јар-
таар;

— јакшы кылык-јанду болорына, коммунистический
моральдын ээжилерине үредип тазыктырар лекцияларды
көптөдө кычырар.

А. П. Сафронов,
«Билгирлер» общественнын областьтагы
организациязынын председателинин
болушчызы

ПРОДУКЦИЯНЫҢ ЧЫНДЫЙЫН ЖАРАНДЫРАР

Малдан алган продукцияларды көптөдөри жанынан Аш-курсактын программасында темдектелген иштерди бүдүрөрүндө мал өскүрөрүндө иштеген улусты ээчиде саржу ла сыр эдер заводтордын, эткомбинаттардын ишчилери туруп жадылар. Агропромышленный биригүлөргө кирген бу ишчилердин амадузы — ас чыгымдар чыгарып, көп лө бийик чындыйлу аш-курсак эдери.

Бистинг, саржу ла сыр эдип турган улустың алдында бүгүн турган задача — сырьены (сүтти) бойының ойинде ле жылыту жоктон заводко экелип алала, бийик чындыйлу продукция эдип чыгаратаны.

1983 жылда бистинг областьта журт хозяйствонунг управлениези, «Журтхозтехниканын» биригүзи ле заготовкалар жанынан госинспекция сүтти бастыра хозяйстволордонг заводтор аларына көчөтөн иштер темдектеген. Бу иш 1987 жылда бүдөр учурлу.

Оныла колбулу көп сурактарды Шебалин ла Майма аймактар жакшы бүдүрип баштадылар. Саар уйлардын фермаларында ол жанынан элбек иш өдүп жат. Эмди андый ишти областьтын өскө аймактарында көндүктирер керек.

Быыл кажы ла аймакта бир хозяйство алала, онын сүдин завод фермалардан алар эдип белетеерге жараар. Анда сүтти соодор аңылу цистерналар, жаан беске, сүттинг чындыйын ла койузын жартаар лаборатория болор учурлу.

Мында совхозтор ло колхозтор саржу-сыр эдер заводторло өмөлөжип иштеери керектү. Завод фермаларда лабораториялар төзөөрине болужар, алган сүт учун бойының ойинде төлөп турар учурлу. Сүттинг чындыйы учун совхозтордын ла колхозтордын ишчилери ле завод түңей кичеешип, ол учун каруулу болотон некелте тургузылды. Бастыра бу иштерди аймактардагы агропромышленный биригү башкарып жат.

«Сүтти завод хозяйстволордон алатаң ээжилер керегинде» РСФСР-дин Госпланы, журт хозяйствонунг, заготовкалардын ла сүт промышленностьтын министерствозы жаба

жөптөгөн инструкция бар. Анда кем нени эдетени, кандый керектер учун каруулу болгоны чокым ла јарт айдылган.

Быјыл јаскыда областьтын ла кезик аймактардын башчы ишчилери бу иш канайда тözөлгөнин Пospелиха районго барып көргөнис.

Пospелихада хозјайствонын фермазы сааган сүтти бойы арулап, соодып, кемјип, чындыйын ла койузын бойындагы лабораторияда јартап белетеп салат. Онон фермага заводтын сүт тартар машиназы келеле, шоферы сүттин кемјүзин ле чындыйын база катап көрөлө, кол салып јат. Ол öйдөн ала ферма сүтти заводко табыштырган деп чотолот.

База бир эп-сүме: хозјайствонын тös јуртында сүттин отделениези (бөлүги) бар. Ого бастыра фермаларда саалган сүтти тартып экелеле, арулап, кемјип, соодып јадылар. Сүтти кышкыда белетеген тошту үкпекте соодор. Ого үзее-ри кажы ла ферма саап алган сүдин јайгыда ла кышкыда бойында база соодор учурлу. Хозјайствонын тös јуртындагы сүт јууган отделениеден сүтти завод тартып јат.

Бистин областьта кезик аймактарда анайда эдерге ама-дайла, ишти эмеш јастыра тözöp турганы учурайт. Темдек-тезе, Талицадагы совхоз сүт јууйтан отделениени Владими-ровкада ачала, ол отделениени Кан-Оозындагы сарју ла сыр эдер завод бойы башкарып, фермалардан сүтти бойы ал-зын деп айдат. Ол јастыра. Мында хозјайство сүт учун ка-руулу болотонунан кыйыжарга турганы билдирет.

Сүт тартатан автомобильдерди чике тузаланатаны база јаан учурлу сурак. Бистин областьта сүт тартатан 105 ав-томобиль бар, кажы ла машинага јыл чыгара 400 тонна сүт тартарга келижет. Фермалардан сүт алып турган јерге јетире кышкыда орто тооло 15 км. Бир автомашина 3 тон-на кош тартар ийделү, сүт тартар автомобиль 1 тонна сүт тартат, оны тартып јетиргенинин баазы 3 салк. 32 акча. Кажы ла машина 2 тонна јетире коштолбойт, онын учун јетире иштеп албаганы 6 салк. 64 акча. Кышкыда область-тын сарју-сыр эдер заводторына 14000 тонна сүт кирип јат. Оны автомобильдер тартып јетиргенинин баазы 46,5 мун салковой. Јетире коштолбогоны учун 84,6 мун салко-вой јылыјат.

Бис сүтти саайла, фермада эмезе ағылу отделениеде со-орын тözöp алзабыс, сүтти көптөдө јууйла, недеде 2—3 катап заводко тартып јетирерге јараар. Анайда эткежин, тартып јетирерине чыгым астаар.

Јакшы чыңдыйлу сүт болотон быжу арга сааган сүтти түрген соодотоны. Сүтти арулаары ла соодоры јанынан коомой иштеп турганыстан улам көп сүт үрелип, чыңдыйы јабызап јат. 1983 јылда бис баштапкы сортло 45 процент (крайда 80 процент) сүт алганыс, ол тоодо бисте 34 процент, (крайда 13 процент) сүт соодылган. Туулу Алтайда сүт сооткодый аргалар, крайга көрө, чик јок көп.

Областын колхозторында ла совхозторында сүттин чыңдыйы јабыс болгонынан улам олар 1,5 миллион салковой жылыттылар, сарју-сыр эдер заводто 0,5 миллион салковой жылыткан. Ол жылыту көп сүт кирлү ле соодылбаганынан улам болгон. Онын учун государственного табыштыратан сүтти арулаганы ла соотконы колхозторго ло совхозторго астамду.

Калганчы јылдарда городтын улусын сүтле, сүттен эткен курсакла: творогло, каймакла, кефирле јеткилдеери јарана берди.

Бүгүн заводтор сарсуны тузаланары јанынан кичеенип турулар. Заводто сарју ла сыр эдерде арткан сарсула бозу азыраза, тирүге бескези кожулар, сарсу ичкен уйдын сүди 0,2—0,3 процентке койыыр. Областыта жылына бастыразы 22 мун тонна сарсу эдилет. Ол уй-малга јакшынак кожулта азырал болуп јат. Оны фермалардын ишчилери билип, тузаланар учурлу.

Э. В. ФОЛЬ,
Маймада баш сарјусыркомбинаттын
директоры

НАУКАНЫН ЈЕДИМДЕРИН ЭЛБЕДЕ ТУЗАЛАНАЛЫ

Туулу Алтайда партиянын аграрный политиказы жүрүмде бүдүп турганы область этти, сүтти, түкти, журт хозяйствонун өскө дө продукциязын көптөдип, чынгдыйын јарандырып, иштеп аларына чыгымдарды астадып турганынан билдирип јат. Онын учун Туулу Алтайда журт хозяйствонун иштеринде ченемел өткүрип, онын једимдерин таркадатан станциянын — ОПХ-нын ученыйлары элден озо јерди билгир тузаланарына ајару эдип турулар.

Станциянын дирекциязы ла партийный организациязы јер ижинин культуразын бийиктедерине кичеенип јадылар. Кажы ла научный ишчи бойынын шинжү өткүрип турган аймагында, колхозто ло совхозто, бригадада, фермада науканын јангы једимдерин иште тузаланары учун каруулу болотон некелте тургузылды. Олордын эткен ижинин једимдери аймакта хозяйстволор малдан алган продукталарды көптөткөниле јартаар.

Бистин областьтын айалгаларында јерди тузаланарында төс амаду — общественный малга ток азыралды артыкташтыра белетеп алатаны болуп јат. Бу амадула станциянын ученыйлары Туулу Алтайдын башка-башка јерлеринде шинжү өткүрип, жүзүн-башка ченелтелер эдип турулар.

Темдектезе, «Чуй» ОПХ-да 50 гектар кырада журтхоз-наукалардын кандидады В. Д. Воловцева областьтын јабыс ла бийик јерлеринде үрендеп өскүрер азырал культуралардын научный төзөлгөлү севообородын баштады. Кажы ла гектардан 40 центнер азырал единица өскүрип јуундар задача тургузылган. Андый ченелте областьта баштапкы катап эдилип јат. Бу иш јаан једимдү болорына иженип турус. Ол келер өйдө Туулу Алтайдын бастыра зоналарында малга азырал эдер культураларды: мажакту ашты, аш-бобовыйларды, көп лө јангыс јыл өскүрер өскө дө өлөндөрдү үрендеп, бийик түжүм өскүрерине үренетен школ болор.

Азырал культураларды үрендеп өскүреле, бийик түжүм алатан научный шүүлтелер станцияда јеткил. Эмди турган задача — јангы табылган, станцияда научный ченелтеде

јаан тузалузы јарталган шүүлтени областын колхозторына ла совхозторына таркадары, олардо ол шүүлтеле иштеп, бийик түжүм алатаны.

Јуртхозяйственный наукалардын кандидаттары В. М. Вазов ло Н. М. Шуверов көп жыл өзөр азырал культура-ларды Чуйдын ла Курайдын чөлдөринде сугарылып турган јерлерде ченеп өскүрерге белетенип турулар. Бу иш ончо јанынан јаан тузалу болотоны билдирет. Је ого тапту көп чыгымдар эдерге келижер. Ишти канайда өткүретени, нени эдетени јанынан чокым шүүлтелер бар. Је областын ла Кош-Агаш аймактын агропромышленный биригүлери не-нинг де учун керекти ичкери көндүктирбей турулар. Ойлөр өдүп јат, иш јок. Тузалу ченемел жүрүмде бүтпей артып калар чочыду бар.

Станцияда бастыразы 18 научный ишчи бар. 8 кижии азырал, 10 кижии мал өскүрери јанынан иштеп јадылар. Улус көп эмес. Кезик хозыайстволордын башкараачылары «наука» јангыс ла оларго иштезин деп санангылайт. Андый болзо, јакшы болор эди, је бисте анайда эдер арга јок.

Керектер хозыайстволордын башкараачыларынан кама-анду. Шебалин аймакта «Каракольский» совхоз уй-малды Красноярский крайда «Назаровский» совхозтын ченемели аайынча өскүрип јат. Совхозтын директоры Михаил Алексеевич Кургулов баштап аланзып турала, онон аймактын башкараачыларынын ла ученыйлардын болужыла уй өс-күрерин јангы эп-сүмеле төзөп, јакшы једимдерге једип ал-ганын бастыра область билер.

Кажы ла научный станциянын ижи онын ченемел көр-гүзетен хозыайствозынын ижинен көрүнер. Бистин ОПХ сүтэтсовхозтор ортодо озочыл хозыайстводо деп айдарга ја-раар, онын ижин өскө совхозтор бойларында тузаланып јадылар. 1983 жылда Майма аймакта кажы ла гектар кы-радан 5,9 центнерден, областьта 6,9 центнерден јуунатты. Кукурузанын түжүми (јажыл бүринин) аймакта — 164, областьта — 161,7, бистин ОПХ-да дезе, кажы ла гектарда 240 центнерден болды. Көп жыл өзөр өлөндөрди кажы ла гектардан аймак — 18,4, область — 16,8, ОПХ дезе 31 центнерден јуунатты. Бистин хозыайствонын уй саачыла-ры кажы ла уйдан 2642 килограммнан сүт сааган, аймак-та сааганы — 1907, областьта — 1605 килограмм болгон. Көп жыл өзөр өлөннин бир центнеринин иштеп алган баа-зы аймакта — 4 салк. 16 акча, областьта — 5 салк. 37 ак-

ча болордо, ОПХ-да 2 салк. 44 акча болды. Бир центнер сүттин иштеп алар баазы ОПХ-да 29 салк. 92 акча, аймакта 37 салк. 76 акча, областта 37 салк. 18 акча болгон.

1990 жылга «Чуй» ОПХ-да кажы ла уйдан орто тооло 3500 килограмм сүт саар задача тургузылган.

Станциянын научный ишчилери науканын једимдерин семинарлар, јуундар өткүргени, газеттер ле радио ажыра, лекциялар кычырганы ажыра таркадып јадылар.

Эмдиги өйдө мал өскүрер бөлүктинг ученыйлары, облјуртхозуправлениенин специалисттериле кожо КПСС-тин обкомынын качызына баштадып, областта мал өскүрер иштердин системазын белетеп турулар. Бу сүреен јаан учурлу ла ончо улуска керектү иш.

Мал өскүрер ишти тынгыдарына элден озо эне малды көптөдөри керектү, Темдек эдип, кой ло уй өскүрерин ала-лы. Хозяйстволордо сүт ле эт иштеп алары коштой өдүп јат. Саар уйлардын тоозын көптөдөргө кажы ла 800 уйга 25—30 кунајын тудар керек.

Бир үүр уйларды солыбай 4—5 жыл саар. Онон сүди астай бергендерин семирте азырайла, этке табыштырар. Ордына бу ок фермада өскөн кунајындарды тургузар. Саар уйлардын үүрин кожоло, төрөдөтөн кунајындарды апрель-май айларда төрөөр эдип үренделтер.

Койлорды кышкыда ла эрте јаскыда төрөдөр. Кураандарды энелеринен база эрте айрыыр. Ол ок кураандарды торныктырып, јайгыда семиртеле, тижки койлорды хозяйстводо арттырар, ириктерди эткомбинатка аткараарга јараар.

Уй ла кой өскүрери јанынан станциянын научный ишчилери белетеген шүүлтелер областтын колхозторына ла совхозторына улай ла барып јат. Бойынын јеринин айалгазына келиштире ол шүүлтелерди тузаланганы этти, сүтти, түкти көптөдөр, малдын угын јарандырар ла тоозын көптөдөр арга берер.

В. И. ЗАВРАЖНЕВ,

Јурт хозяйство ченемел өткүрер
Горно-Алтайский станциянын директоры

ЛЕКЦИЯЛАРДЫҢ ИДЕЙНЫЙ КЕМИН БИЙИКТЕДЕР

Лекторлордын алдында турган жаан некелтелердин бирүзи — кандый ла суракты жартап айдып билетени. Олор тургузылган суракты улуска жартап билеринен лекция жедимдү ле өдүмдү болотоны камаанду. Лекциялар ажыра марксизм-ленинизмнин үредүзин, науканын ла техниканын жедимдерин. КПСС-тин ле Совет государствонун ич-бойындагы ла тышжанындагы политиказын албаты-жоннын элбек калыгына жетирип, жартап айдып береле, совет улуска чике жолго туруп аларына болужып жат.

Бүгүнгү идеологияда бастыра иштин, ол тоодо лекциялар кычырарынын учуры бийиктей бергенин КПСС-тин Төс Комитединин 1983 жылда июнь айдагы Пленумы темдектеген. Андый болотоны коммунизмди бүдүрип турган задачалардын жылбилерине колбулу. «Бүдүрип турган задачалар канча ла кире көп лө жаан болзо, эдетен иштер анча ок кире элбек болор, ол иштерде... анча ок көп улус туружар,... жагыртулар терең болотон учун, онын учурын жартап айдып бергени ажыра бу ишке миллиондор, ондор миллион тоолу жаңы улусты оморкодып ла жылбиркедип көдүрери керектү» деп, Владимир Ильич Ленин айдып туратан. (Соч. толо жуунтызы, 42 том, 140 стр.).

Лекторлор Лениннин бу кереес жакарузыла башкарынып, пропаганданы идейный ла теоретический бийик кеминде өткүрерге, лекцияда жартаган сурактарды угуп отурган улус жакшы билип алзын, бойынын ижине ле жүрүмине керектү түп-шүүлте этсин деп кичеенер учурлу.

Бистин идеология — ишмекчи класстын ла онын партиязынын политический, правовой, эстетический ле өскө дө көрүм-шүүлтелерин бириктире алганы, эл-жоннын текши сагыш-шүүлтезинин төзөгөзи болуп жат. Идеология — пропаганданын теоретический төзөгөзи, надстройканын бир бөлүгү бололо, учы-учында экономический колбуларды көргүзөт, жүрүмнин жылбилери учун тартыжуда ишкүчиле жаткандардын духовный аргазы болуп жат.

Коммунисттердин партиязы эл-жоннын керектерин,

пропаганданы башкарарда кандый бир жаңыс шүүлтеле башкарынып турган эмес, марксизм-ленинизмнин философияда, экономикада, социальный керектерде научный үредүзиле башкарынат.

Совет общество бойынын культурный өзүминде канча ла кире бийиктегениле кожо пропаганда анча ок жүзүн-башка ла байлык болуп јат. Јартамал ишти андый некелте өткүргени материальный производството ло албаты-калыктын жүрүминин духовный кемин бийиктедерге јаан јомөлтөлү болор. Пропаганда, идеологический иш бийик кеминде болорына эмдиги өйдөги керектерге научный түп-шүүлтелер эдери, марксизм-ленинизмнин үредүзин өскүрери, тын өзүмдү социалистический обществонин өскө дө сурактарын јартаары коммунизмнин улу јаан задачаларын жүрүмде бүдүрерине керектүзин черүдеги комсомольский организациялардын качыларынын Москвада өткөн јуунында КПСС-тин Төс Комитединин Генеральный качызы нөкөр К. У. Черненко темдектеген.

Ишкүчиле јаткандардын идейно-политический кемин бийиктедер духовный төзөлгө — научный коммунизмди төзөөчилердин иштери, партиянын документтери, съездтеринин ле Төс Комитединин Пленумдарынын јөптөри.

Је жүрүм бир јеринде турбай, ичкери көндүгип барып јат. Оныла кожо научный јартайтан жаңы сурактар тура берет. Бистин партия жүрүмде болуп турган жаңы керектерге марксизм-ленинизмнин үредүзи аайынча түп-шүүлтелер эдет.

Эмди, социализмнин ле капитализмнин ортодо классовой тартыжу курчый берген айалгада, совет жүрүм артыкту болгонин, социализмнин једимдерин албаты-калыкка лекциялар ажыра јартап берери керектүзин КПСС-тин Төс Комитединин июнь айдагы (1983 ј.), февраль ла апрель айлардагы (1984 ј.) Пленумдары некеген.

Капитализм бойынын жүрүминде јаан јол албайтанын билип, бастыра керектерде, ол тоодо идеологияда удурлажарга кичеенет. Буржуазиянын идеологторы ла пропагандисттери жүзүн-јүкпүр эп-аргаларла социализмди јабарларга, социалистический ороондордо жүрүмди не ле деп јамандаарга күјүренип турулар.

Буржуазиянын пропагандазы кижинин күчин јиичи класстын некелтелерин бүдүрип, онын јилбилерин јеткилдеп, жүрүмде болуп турган керектерди качан да чын јаны-

нан көргүспей јат. Ненин учун дезе, жүрүмдеги, анчада ла социализмнин ороондорында болуп турган керектер, империалисттерди ачындырып јат. Онын да учун буржуазиянын телекейинде пропаганда деген сөс меке, төгүндегени деген сөстин учурын алынат. Америкада бир газет ол јанынан мынайда бичиген: «Пропаганда — төгүн немени јартайтан арга. Пропаганда өткүрерге турган кижиге төгүндөп билер учурлу». Буржуазиянын пропагандазы шак бу ээжиле башкарынып, орды јок неме табып, улусты төгүндөргө амадайт.

Социализмнин жүрүминде пропаганданын учуры чек өскө. Бистин пропаганда жүрүмде болуп турган керектерди ол ло бойын көргүзөргө, учурын научный јанынан јартаарга кичеенип јат.

Лекция ажыра өткүрөтөн пропаганда куру калырууш јоктон марксизм-ленинизмнин методологиязын төзөлгөлөнүп, онын үредүзин жүрүмде болуп турган керектерди научный јартайт. Атту-чуулу педагог, Лениннин партиязынын пропагандизиге Н. К. Крупская ленинизмди үренерде кандый бир сурак аайынча В. И. Ленин канайда айтканын кичеебей, башчынын айткан сөстөринин шүүлтезин, учурын билип аларга кичеенигер деп, јиит коммунисттерге айдып туратан.

Чындап та, жүрүмде боло бергедий кажы ла учуралга марксизм-ленинизмде белен сүмө-јөп јок. Мында болуп турган керектерди чике билип алатан эп-сүмезине башкарынары керектү. Шак ла ол тушта боло берген чоком айалгада чике түп-шүүлте эделе, ол аайынча чоком керектер эткедий арга болор.

Лектор пропагандист марксизм-ленинизмнин методологиязыла иштезе, јаан једимдү болор. Ол јанынан партиянын ады јарлу агитаторы Михаил Иванович Калинин көп катап айдып туратан. Слер үренип билип алганаарды жүрүмде терен шүүп көрбөй, бодоп тузаланазар јаан једим болбос. Анайда эткени ленинизмге јарабай јат. Албаты-калык слерди ээчиде барбас, ненин учун дезе, слер марксизмнин үредүзин јастыра тузаланганаар. Бис жүрүмде боло берген керекти марксизмнин үредүзинин эп-сүмезиле шүүп көрзөбис, түп-шүүлте чике болор. Айалга үзүк јок кубулып, өскөлөнүп јат. История јангыс јерде турбай, ичкери барат. Историянын ичкери базыдыла кожо марксист көндүгер учурлу. Марксист жүрүмде солынып турган

керектерди ондоор, ол аайынча түп-шүүлтелер эдип, иштенер учурлу деп, М. И. Калинин айткан.

Андый ээжилерле башкарынып, бойынын кычырган лекцияларынын идейно-политический кемин бийиктедерге кичеенер, теорияны ишкүчиле јаткандардын јүрүмиле, ижиле колбоштырар, бойынын өдүм сөстөриле албаты-хозяйственный пландарды ла социалистический молјуларды бүдүрерине јөмөлтө эдерге кичеенер учурлу.

Бистин областьта кычырган лекцияларла эл-јондо јаан тоомјулу лекторлор көп. Олор бойынын ижинде, политический калырушты астадып, улус јилбиркеген ле соныркаган керектерди марксизм-ленинизмнин үредүзи аайынча јартап јадылар. Олордын тоозында лекция кычырар јенгил эмес ижи учун Албатынын најылыгынын ордениле кайралдаткан отставкадагы генерал-майор М. Д. Холод; СССР-дин албаты үредүчизи Ю. М. Ойноткинова, наукалардын кандидаттары П. Е. Тадыев ле В. И. Завражнев, пединституттын үредүчизи В. Д. Шарабура, үредүчилер М. И. Каверин, Н. К. Сизова, Н. Е. Сахаров ло өскө дө көп лекторлор. Олор лекцияда теманын сурактарын теренжиде јартап, теоретический шүүлтелерди јербойындагы јүрүмле, задачаларла колбоп, улустан келген сурактарга чоком ла јарт каруу бергилейт.

Партиянын ла Совет государствонин экономический политиказы — науканы ла техниканы түрген өскүрип, онын једимдерин тузалганы, иштин арбынын бийиктеткени, чеберленгени ле кымакайланганы ажыра — общественный производствоны астамду эдип алары. Ол аайынча кажы ла лектордын задачазы — лекцияларда бу политиканын ууламјуларын ишкүчиле јаткандарга јартаары.

Јаңы јүрүмди төзөөргө коммунизмнин јаңыс ла материально-технический аргаларын јеткилдеери керектү эмес. Је оныла коштой јаңы кижини үредип тазыктырары јаан учурлу. КПСС-тин Төс Комитединин 1983 јылда июнь айдагы Пленумы идеологический ле јартамал-политический иштин сурактарын шак ла ол амадула шүүп көрөлө, лектордын, пропагандисттин ле агитатордын ижинин чоком программазын темдектеген.

Н. МОДОРОВ

БУРЖУАЗИЯНЫН ИДЕОЛОГИЯЗЫНА УДУРЛАШКАН ПРОПАГАНДАНЫ ТЫНҢЫДАР

Буржуазиянын идеологиязы социализмди, СССР-де ле социализмнин өскө дө ороондорында жүрүмди жабарлаары жанынан элбек программалу иш өткүрүп жат. Совет Союз аайынча күнбадыштагы «специалисттер» өскө керектерле коштой бистинг ороондо журт хозяйстводо керектерге ажару эткилейт. Олор элден озо журт-хозяйстводо иштинг социалистический системазын жабарлаарга кичеенгилейт.

КПСС-тин аграрный политиказы коомой деп айдып турган улус «журт хозяйстводо ишти башкарап совет өпсүмени өскөртөри керектү, анайда эткежин, совет жан керек жок болор» деген түп-шүүлте эдип турулар. Андый түп-шүүлтелер эдетени буржуазиянын пропагандазынын амадузы болуп жат.

Оны иле-жартына чыгарарга, империализмнин социализмге өштү идеологиязынын түп-шүүлтелери жастыра болгонын ишкүчиле жаткандарга көргүзөргө социализмде жүрүм ле иш артыкту болгонын жартап, капитализмде жүрүм ишкүчиле жаткан калыкка түбектү ле шыралу болгонын көргүзөргө. Бу эки задача бой-бойыла үзүк жок колбулу.

Бистинг областта, бастыра ороондо чылап ок, КПСС-тин экономический стратегиязы ла эмдиги өйдөги аграрный политиказын, Аш-курсакты көптөдөтөн программаны жартаары жанынан жаан иш өдүп туру. КПСС-тин Төс Комитединин качызы нөкөр М. В. Зимлянин РСДРП-нин II съездинин 80-чи жылдыгына учурлалган докладта «Аш-курсактын программазын бүдүрери — албатынын хозяйствозын мынан ары там тынгыда өскүретен, албаты-калыктын жадын-жүрүмнинг кемин бийиктедетен аргалардын эн жаан учурлузы» деп айткан.

Партиянын обкомында политический үредүнин туразы белетеген методический бюллетеньге «Телекейдин ороондорында аш-курсактын сурактары», «Аш-курсакты көптөдөр сурак СССР-де ле социализмнин ороондорында» ла өскө дө материалдар кирди. Олордо айдылган керектер ле көргүзилген тоолор буржуазиянын пропагандисттери

СССР-де журт хозайстводо ишти тӱзӱгӱнин, КПСС-тин Тӱс Комитединин май айдагы (1983 ж.) Пленумы жарадып жӱптӱгӱн Аш-курсактын программанын орды жок немелер табып, жастыра кӱргӱзип, критикалап тургандарын иле-жартына чыгарат.

Империализмнин идеологторы СССР-де журт хозайствонун тӱс жерден башкарып турганы иш астамду болорун жеткилдебей туру, ого ӱзеери социализмнин айалгаларында журт жердеги ишчилер журтхозпродукталарды кӱптӱдӱргӱ жилбиркебей турулар дежет. Анайда айдып турганы жастыра болгонун кӱргӱзерге кӱч эмес. Бу жуукта ӱткӱн семинарда пропагандисттерге ол жанынан канайда жарталарын айдып берген.

КПСС-тин эмдиги ӱйдӱги аграрный политиказынын жаан учурлу ууламжызы — журт хозайстводо ишти экономический жилбиркедерин тынгыдатаны болуп жат. Журт жерлердеги улустын ижи учун тӱлӱгӱн тын жарандыратаны КПСС-тин Тӱс Комитединин май айдагы (1983 ж.) Пленумынын жӱбинде темдектелген. «Нени ӱткенин ле ол учун канчаны алатанын кажы ла ишчи жарт билип турар учурлу» деп Пленумнын жӱбинде айдылган. Онын учун «коллективтерди, предприятиялерди ле организацияларды, агропромышленный биригӱнин бастыра бӱлӱктеринин башкараачыларын ла специалисттерин иштин учындагы жедимдери аайынча алатаны» жилбиркедер учурлу. Анайда бу ӱдӱп жаткан бешжылдыкта агропромышленный биригӱнин бӱлӱктеринде бригаданын, коллективтин подрядыла иштеери, иш учун тӱлӱйтӱн лӱ сыйлайтан жагы ӱп-арга тузаланып баштаган.

Жагы ӱп-аргала иштегени жаан тузалу болотонун кӱргӱзет. Туулу Алтайда 1983 жылда бригаданын подрядыла жалан ижинде — 65, мал ӱскӱреринде 466 коллектив иштеген. Олор областта иштеп алган бастыра сӱттин — 4, тӱктин — 36, мӱттин — 26, агнын мӱӱзинин — 7, аштын ла азырал культуралардын 25 процентин бердилер. Жагы ӱп-сӱмеле иштеп турган коллективтерде иштин арбыны — 40, акча-жал 30 процентке бийиктеген.

Ишкӱчиле жаткандардын коллективтеринде кажы ла кижинин сагыш-шӱӱлтезине чике ууламжы берерине жарамыкту айалга бар. Шак ла мында классовый ӱштӱнин, буржуазиянын, пропагандазынын каршулу ижин иле-жартына чыгарарга ӱптӱ. Шак онын учун пропагандисттер ле

агитаторлор бойларынын жартамал ижин ишкүчиле жаткандардын коллективтеринде өткүргени жаан једимдү болуп туру. Цехтерде, участоктордо, бригадаларда, фермаларда иштеп турган улусла туштажып, ачык-јарык куучын болзо, улус бойынын сананып жүргенин, шүүлтелерин чыгара айдып берер.

Экономический үредүде пропагандисттер тема аайынча сурактарды жартаганыла коштой, социализмнин ороондорында хозяйственный иштерди буржуазиянын идеологиязы канайда јамандап турганын база иле-јартына чыгарып јадылар. Быјыл экономический ле политический үредүнин системазында идеологический тартыжунын сурактарын үренер, контрпропаганда, социалистический экономиканын артыктузын жартаарына ой көп берилген.

Экономический үредүни предприятиелердин, колхозтордын ла совхозтордын ижиле јуук колбулу өткүргени тын једимдү болотонын көп партийный организациялардын ченемели көргүзет.

Горно-Алтайск городто бөс согор фабрикада чокум экономиканын школынын пропагандизи Н. Ф. Шадрина «Ишкүчиле жаткандардын коллективинде» идейно-таскамал ишти төзөйтөн сурактарды жартаарда капиталдын ороондорында бөс эдер промышленностьтын предприятиелеринде ишмекчилердин айалгазы керегинде материалды тузаланган. Ол ажыра капиталисттер бойлары көп алтам алып байыырга ишмекчилердин күчин јип турганын јартайла, бистин ороондо ишмекчилердин иштенер айалгазы чек өскө болгонын фабриканын колективинин жүрүми ажыра жартады.

Пропагандист предприятиеде коллективтин социальный өзүмин пландап турганыла кожо коммунистический таскадуны пландаарында јангы ой башталганын куучындады. Бойынын иштеп турган предприятиезинин социально-экономический өзүминин планы ажыра социалистический пландаштын артыктузын көргүсти.

Фабриканы элбедип, јангы јазалдар кондырган кийинде бөс согоочы үй улустын иштенер айалгазы чик јок јаранган. Јетен биле ишмекчилер јангы квартира алган, 280 јерлү балдардын комбинады (ясля ла сад) иштеп баштаган.

Экономический үредүнин системазында иштеп турган пропагандисттер, коммунистический иштин школдорында үредү өткүрип тургандар коммунистический моральдын

ээжилерин јартап куучындаарда социализмнин ороондорында ла капитал бийлеген госуларстволордо улустын жүрүмин түндегилейт.

Күнбадышта пропаганданын органдары: радио, телевидение ле газеттер ишмекчилердин кирелтелерин ле чыгымдарын көргүзеринен кыйыжарга кичеенип јадылар. Ишмекчи кижинин иштеп алган акказынын көп нургуны жүзүн-башка каландар төлөөрине, квартирага ла коммунальнй јеткилдешке, транспортло јорыктаганыла ла балдарын үреткенине, анайда ок оорыган ла карыган өйдө социальнй јеткилделтени учун беретенине чыгымдалып јат. Анайда капитал бийлеген ороондордо ишмекчинин текши акча кирелтези көп тө болуп көрүнзе, онын колында артып турганы жүрүм жүрерге эн керектү чыгымдарга једишпей јат.

Буржуазиянын пропагандазы бистин ороондо ишмекчинин ай сайын орто тооло иштеп алып турганы, капиталдын ороондорына көрө, ас деп айдарга ченешкилейт. Је озор совет ишмекчинин иштеп алып турган акказы керегинде айдарда СССР-де эл-јон текши тузаланган фондторды айтпай јадылар. Шак ла ол фондтор ажыра совет улус акча төлөбөй үренип, эмденип, амыранып, оорыган өйдө болуш алып, карыза пенсия алып јат. Тузаланар текши фондтордон госуларство көп балдарлу энелерге болужат, ишкүчиле јаткандарга өскө дө јенгилтелер эдет.

Јагыс ла бистин областьтын ишкүчиле јаткандары калганчы беш јылдын туркунына эл-јон текши тузаланатан фондтордон көп акчаны культуранын учреждениелерин, больницалар, школдор, балдардын учреждениелерин тударына чыгымдаган. Бир мун јети јүс јерлү культпросветучреждениелер тудулган. Олордын тоозында Шебалинде культуранын аймактагы туразы, Кан-Оозы аймакта Кырлык ла Кумыр-Оозы јурттарда культуранын туралары, Келей, Алферовка, Туньжа, Апшуякту, Акјол, Озерное, Туйакту јурттарда клубтар тудулды.

1979 јылда госуларство областьтын албаты үредүзине 15 миллион салковойдын чыгымдаган болзо, 1983 јылда 16 миллион 800 мун салковойды чыгымдады. Калганчы беш јылда госуларство бу керектерге бастыразы 78 миллион салковойдон ажыра чыгымдаган.

Өткөн 5 јылда 1700 јерлү 8 школ тудулган. Јсляларда ла садтарда јерлер 35 процентке көптөгөн. Су-кадыкты

корыыры тынғыды. 1983 жылда бу ишке 12 миллион салковой чыгымдалган. 1979 жылда больницада бир конок жадып эмденгенине 6 салковой чыгымдалган болзо, 1983 жылда 8 салковой чыгымдалган.

Бу айдылган тоолор бистинг ороондо эл-жон текши тузаланар фондтонг ишмекчининг кирелтезине канча кире көп кожулып турганын керелейт.

Общественный производство токтоду жок өзүп турган шылтуунда совет улустын жадын-жүрүмнинг кеми там ла бийиктеп туру. Оны саду тынгыганынан жарт билер аргалу. Өткөн беш жылда областта садыжып турган организациялар улуска 894 миллион салковойдын товарларын саткан. Товарларды улуска садары 1983 жылда, 1979 жыл жылдагызына көрө, 25 процентке көптөгөн. 1979 жылда Туулу Алтайда бар кажы ла кижиге бажына 932 салковойдын товарлары садылган болзо, 1983 жылда 1 мунг 136 салковойдонг садылды.

Ишмекчилердинг ле служащийлердинг акча-жалы, колхозчылардын кирелтези токтоду жок бийиктейт. Ишмекчилердинг ле служащийлердинг айына иштеп алган акча-жалы орто тооло 1979 жылда 152 салковой болгон болзо, 1983 жылда 171 салковой болды.

1962 жылда СССР-де кижиге бажына келишкен кирелте США-га көрө, эки катап ас болгон. Бу көргүзү США-да эмди де бистенг бийик. Же өрөлү-төмөндү чик жок астаган. Керек неде дезе бистинг статистика улус канчаны иштеп алып турганын чике чотоп жат. Билелердинг кирелтезинде өрөлү-төмөндүзү бар, же жаан эмес. США-да дезе, өскө орондорды тоноп, көп астам алып турган, бойынын ишмекчизининг күчин жип байыган миллионерлердинг кирелтезин иш жок улустын, тегин ишмекчилердинг ас-мас иштеп алганына кожоло, бастыра улустын тоозына үлөп ийерде, орды жок «орто аргалу» американ кижиге боло берип жат. Чынынча алза, Америкада бир бай кижиге, жүс орто аргалу кижиге бир мунг жокту кижиге келижип жат.

Шак бу керектерди ле совет жүрүм артыкту болгонын куучындаарда кажы ла пропагандист жартап айдып берери керектү.

Н. ҚЛИМОВ,

КПСС-тинг обкомында политүредүнн
туразынын консультанты

КОММУНИСТТЕР — ТАРТЫЖУНЫҢ БАШТААЧЫ ЖЕРИНДЕ

Империализмнинг калју ийделери јангы телекейлик јуу баштаарына белетенип, јуу-јепселдерди, анчада ла ядерный јуу-јепселдерди көптөдөр иш өткүрип тургандарынан улам, телекейде айалга тын коомойтыган өйдө ишкүчиле јаткандардын ченеген башчызына — коммунистический ле ишмекчи партияларга амыр-энчүни корулап алары јанынан элбек иш бүдүрерге келишти. Бүгүнгү күнде коммунисттер капитал бийлегенине ле базынганына, ишкүчиле јаткандардын күчин јигенине удурлажа тартышканыла коштой, кижиликтинг цивилизациязын корулап алары, кижининг јүрүм јүрер правозы учун тартыжарга келижет.

Лениннинг партиязын — КПСС-ти телекейлик коммунистический движениеле амадулар текши ле интернациональный бирлик күүн-санаалу болгоны бириктирет. Нөкөр К. У. Черненко ол јанынан мынайда айткан: «...бисти, совет коммунисттерди, амыр-энчү келер өй лө кижиликтинг ичкери өзүми учун тартыжуда јангыс класс болгон миллиондор тоолу карындаштарысла, телекейлик коммунистический ле ишмекчи движениенин көп тоолу отрядтарыла колдорыстан тудуныжып, кожо барып јатканыс сүүндирет. Бис пролетарский интернационализмнинг ээжилериненг кыйа баспай, бойыстын гран ары јанында нөкөрлөристин ишкүчиле јаткан калыктын јилбилери ле праволоры учун тартыжузын јарадып ла јөмөп, бисти бириктирип турган колбуларды бастыра аргаларла тыныдарга кичеенип јадыс».

Көп карындаштык партиялардын калганчы өйдө өткөн съездтери ле компартиялардын башка-башка јерлерде болгон туштажулары јууны болдыртпазы учун тартыжаачыларды коммунисттер баштап барып јатканын кереледи. Карындаштык партиялардын јараткан документтеринде США-нын империализм јуу-јепселдерди көптөдип, баштайла, социализмге удурлаштыра «крестовый поход» јарлайла, социальный ичкери өзүмди токтодорго, революционный тартыжуны ла прогрессивный ийделерди тумалап,

туй базарга, телекейдинг ичкери өзүмин токтодоло, ойто кайра эдерге ченешкендери темдектелди.

США-нын коммунистический партиязынын XXIII съездинин политический резолюциязы болгон «Төс документте» Американын администрациязы телекейди жуучактын жеткерине ийде саларга турганы айдылды. Жарлалбаган жуу баштаарын Вашингтон бойынын государственнй политиказы эдип алды. Телекейди бийлеп аларга амадаганы, калжу антикоммунизм, өскө укту ла расалу улусты кыйа көрөтөни — США-нын администрациязынын политиказы боло берди.

США-нын каршулу иш өткүрип тургандары империализм ийделү болгонын керелегени эмес, карын уйдадай бергенин керелеп јат деп коммунисттер айдып јадылар. Империализмнин каршулу кылыктары тынҕыганы — телекейлик капиталистический системанын кызалангы там ла курчый бергениле, США-нын империализми 70-чи јылдарда телекейлик керектерде канча катап политический, экономический ле военный јендирткениле колбулу. Империализмнин өзүминде бускаландар, озор јөпсинишпей, јарашпай турганы бу өдүп јаткан јүсјылдыкта эки телекейлик јууга экелген. Эмди империализм белетеп турган јангы жуу кижиликтин једимдерин чек јоголтор јеткерлү.

Албатылар биригеле, јаба тартышса, атыйланып турган реакциянын каршулу амадуларын үзе согор аргалузын коммунисттер айдып јадылар. Јадрный жуу кыйалта јок болор деп айдыжып турганы јастыра. Бүгүн жуунын политиказын јаратпай, удурлажа тартышкан ийделер качан да болбогондый тын. Амыр-энчү учун тартыжып тургандарды мекелеп те, коркыдып та тоскырып болбос.

Коммунистический ле ишмекчи партиялар телекейде айалга катуланганы учун бурулу улусты иле-јартына чыгарып, «күнбадыштагы демократиянын» чын кебер-бүдүми кандый болгонын көргүзип турулар. Военно-промышленный комплекстин башчыларынын быјар јилбилерине болуп, миллиондор тоолу улусты өлүмге ийерге белен политический система кандый болгонын ишкүчиле јаткандардын элбек калыгы јакшы ондой берди.

Амыр-энчү учун тартыжу ишкүчиле јаткандардын јилбилери учун тартыжула колболышты. Јадрный жуу башталар јеткерди јоголтконы — албаты-калык экономический, социальный, политический ле культурный өзөрине

кыйалта жоктон керектү айалга болгонын коммунисттер чылазыны жоктон жартап жадылар. Амыр-энчү учун тартыжу ла иш учун, ишкүчиле жаткандардын жылбилери учун тартыжу — үзүк жоктон колбулу.

Албатылардын жууны болдыртпазы учун сүреен элбеген тартыжузында ишмекчи класс эрчимдү туружат. Күнбадыш Европадагы көп ороондордын профсоюзтары амыр-энчүнинг ле жуу-жепселдерди астадарынын сурактары аайынча чокым жарт политика өткүрө бердилер. Ишмекчи калыктын жууны болдыртпазы учун тартыжузы социал-демократический ле социалистический партиялардын политиказына салтарын жетирет. Олордын кезиги алдындагызына көрө, эмди Күнбадыш Европадагы ороондорды пентагоннын ракеталарын божодор площадказы эдерин, Вашингтоннын ядерный политиказын жаратпай турулар.

Амыр-энчү учун тартыжунын ийдези албатылардын элбек калыгы амыр-энчүге күүнзегенине жөмөгөнинде. Вашингтоннын каршулу политиказын ээчиде барып жаткан политический ишчилер албаты-жоннын ол жанынан жылбилерине жөмөнгилейт.

Коммунисттер өскө патриотический ийделерле кожо тартыжып, жууны жаратпагандардын ийдези там ла тыгырына кичеенип турулар. Амыр-энчү учун тартыжуда коммунисттер эдип турган иш элбек, амыр-энчүни корычылардын ижи жүзүн-башка, олордын ажарузында көп сурактар туруп жат.

Жууны болдыртпазы учун тартыжуда албаты-калыктын политический сагыш-шүүлтези бийиктеер, ол тартыжунын шылтуунда башка-башка государстволор, башкарулар, эл-жоннын ийделери кандый политика өткүрип турганын улус жарт көрүп жадылар деп, коммунисттер шүүгилейт.

Амыр-энчүни корулап аларына ууландыра иштенетени улусты тазыктырар ла бирлик эдер жаан арга; амыр-энчү учун тартыжуда канча ла кире көп организациялар ла улус турушса, ол тартыжу анча ок кире тыг болор деп Франциянын коммунисттери айдып турулар.

Албаты-калык жууннын жеткерин олордын жеринде Американын турлуларында удурлашкан тартыжу ажыра жакшы билип турулар деп, Грециянын коммунисттери айдыжат. Онын учун Грецияда коммунисттердин шүүлтезиле болзо, амыр-энчү учун тартыжу, Европада Американын ракеталарын тургуспайтаны учун ядерный жуу-жепселдерди

көптөдөрин токтодоры учун, турлуларды жоголторы учун, өскө ороондордын черүлерин чыгарары учун тартыжула колбулу болор учурлу.

Англияда ядерный жуу-жепселдерди астадып жоголторы учун тартыжу бу орооннын јеринде Американын канатту ракеталарын жоголторы учун тартыжула бирикти. Оныла коштой коммунисттер «Трайидент» ракеталарды јангырта жазаар иштерди токтотсын деп некеерине кычыргылайт. Ол ок Англияда профсоюзтар ракеталар божодор площадкалар эдип турган фирмаларга удурлажа тартыжат, лейбористтердин кезик муниципалисттери андый иш бүдүрер фирмаларла контракттарды жоголтып турулар.

Империализмге удурлажа тартышкан ийделердин ченелген быжу аргазы — озор телекейде бирлик күүн-санаалу болгоны. Американын баштапкы согулта эдер амадузыла Европада тургузылган ракеталары јангыс ла бу континентке эмес, је анайда ок Африкада, жуук Күнчыгышта ла өскө дө јерлерде ороондорго јеткер эдер. Империалисттер жуук Күнчыгышта, Төс Америкада, эмезе Африканын түштүгинде баштаган жуу-согуштын чедиргени Европада јаан өрт чыгарар јеткерлү. Бастыратекши амыр-энчү, јайым ла албатылар камааны јок болор учун тартыжу — текши өштүге удурлаштыра бирлик тартыжу болуп јат.

Түштүк Американын он үч компартиязынын быјыл июль айда Буэнос-Айресте өткөн жууны национальный ла социальный јайымданары учун, бойынын жүрүм-салымынын ээзи болоры, сондогонын ла камаанду болгонын жоголторы учун тартышкан ончо ороондорло, бастыра албатыларла бирлик болгонын угусты. Жуунда турушкан партиялар марксизм-ленинизмге, пролетарский интернационализмге бойлорынын берингенин угустылар. Бис историянын ичкери базыдын кубултала, кижки кижинин күчин јибес, кулданбас јангы общество төзөөри учун тартыжунын эрчимдү туружаачылары деп, Буэнос-Айрестеги жуунда турушкан партиялар айттылар.

Бу жуукта Чилиде тын јажытту айалгада бу орооннын коммунистический партиязынын текшинациональный конференциязы өткөн. Андый јаан жуунды коммунисттер фашисттердин канзыраган диктатуразынын айалгазында баштапкы катап өткүргени компартиянын ийдезин, албатыкалыкта јаан тоомјыда болгонын көргүсти.

Араб ороондордын коммунистический ле ишмекчи пар-

тияларынын бу жуукта өткөн туштажузында революцион-
ный ийдези тын, улу Совет Союз баштаган быжу најыла-
рынын болужына жөмөнгөн араб албатылар бойлорынын
арга-чыдалын бириктиреле, империализмнин ле очын кө-
дөчилеринин олжочыл пландарын үзер аргалу.

Жууны болдыртпазы учун тартыжунын жолында импе-
риалисттер өнөтийин эдип турган буудактарды амыр-энчү-
ге күүнзеген албаты-калык жоголтоло, жегүлү өдүп чыгар
аргалу. Ядерный жуу башталар жеткер тыгып турганы учун
чып-чын бурулу улустаг албатылардын аярузын туура
эдерге империализмнин пропагандазы антисоветизмди ле
антикоммунизмди көпчидип жат.

Антисоветизмге ле антикоммунизмге удурлаштыра
күүн-кайрал жоктон тартыжары керектү, ненин учун дезе
Совет Союзла, социализмнин өскө дө ороондорыла бирлик,
олорло элбек колбуларлу болгоны, олордын албатылары-
ла најылыкты тыгытканы Австриянын жылбилерине, ал-
баты-калык келер өйдө амыр-энчү журтап жадар арга берип
жат деп, Австриянын Коммунистический партиязынын
XXVI съездинин жөбинде айдылды.

Коммунисттер бойлорынын бирлигин тыгыдып, амыр-
энчү учун, жайымданары учун империализмге удурлашкан
тартыжуда бүгүн баштаачы жерде барып жадылар.

Н. ТОДОШЕВ

ФРГ 80-чи ЖЫЛДАРДА: ЖУУНЫ БОЛДЫРТПАЗЫ УЧУН ТАРТЫЖУНЫНГ КЕЗИК СУРАКТАРЫ

«...Жер үстинде амыр-энчүни корулап алатаны бүгүнгү де күнде, келер де өйлөрдө жаан учурлу сурак — деп КПСС-тин Төс Комитединин июнь айдагы (1983 ж.) Пленумынын материалдарында темдектелген. — Ядерный жуу башталар жеткер телекейде тынгий бергени ончо компартиялардын ижине ол жеткерди жоголторы жанынан тартыжар ууламжы берери керектү боло берди. Коммунисттер кижжи кижини базынатанын, кулданып, күчин жийтенин жоголторы учун жаантайын тартыжып келгендер. Эмди ол тартыжуга кижиликтинг өзүп, једип алган једимдерин корулап алары учун, кижжи жүрүм жүрер право учун тартыжу кожуды».

Европада амыр-энчүни ле жеткер јок болорын јеткилдее-ри учун тартыжатан задачалар јетенинчи жылдар түгенип, сегизенинчи жылдар башталарда, США-нын ла НАТО-нын жуулажар амадулу ийделери бажын көдүрип, СССР-дин ле США-нын, социализмнинг ле капитализмнинг ороондорынын военно-стратегический ийде-күчи тендеже берген кемин бузуп баштаарда анчада ла жаан учурлу боло берген.

Европада амыр-энчүни ле жеткер јок болорын јеткилдее-ри учун тартыжуда элбек ишти социализмнинг ороондоруна, элден озо Совет Союзка бүдүрерге келижет. Оныла коштой Европада жеткер јок болоры учун тартыжуда капиталистический госуларстволордо амыр-энчү учун турушкан улустын учуры база жаанады.

Европанын амыр-энчүге күүнзеген улузы ФРГ-де, жаңы жууны болдыртпазы учун тартыжу кандый кеминде өдүп турганын билерге соныркайдылар. Ненин учун дезе, бу өдүп јаткан јирменчи јүсјылдыкта эки телекейлик жууны Германия баштаган. ФРГ 50-чи жылдардын ортозы киреде НАТО-нын члени болуп алала, жууга белетер јолго кирген. Эмди ФРГ-нин башкарузы бойынын јеринде. Американын орто учушту ракеталарын тургузарына јөп берди. Бастыра бу керектер Европанын ла бастыра телекейдинг эл-јонын чочыдат.

Андый айалга Күнбадыш Германияда журтаган немецтерди база тыг чочыда берди. США ла НАТО мында Американын жагы ракеталарын ФРГ-нин јеринде тургузып баштаганыла колбой, ФРГ-де ядерный окту ракеталарды јаратпаган тартыжу тыгыды.

Јетенинчи јылдарда бу ороондо парламентке выборлор өткөн кийнинде амыр-энчү учун туружаачылардын тартыжузы уйдап туратан болзо, сегизенинчи јылдарда там тыгып турар болды. Мында јуу башталар јеткер ала-көнө јоголбойтонын албаты-калык биле бергени билдирет. Јууны болдыртпазы учун тартыжуда эл-јоннын элбек калыгы турушканы, олор өмөлөжөрине, куучындажып јөптөжөрине белен болгондоры ајарулу.

ФРГ-де јууны болдыртпазы учун тартыжу 1979 јылда январь айдан ала жагыдан тыгыган. Шак ла ол өйдө США-нын администрациязы бойынын орто учушту ракетно-ядерный јуу-јепселдерин Күнбадыш Европада тургузары керегинде јакару берген. Күнбадыш Германиянын ишмекчилеринин партиязы ла организациялары Американын «Першинг» ракеталарын ФРГ-нын јеринде турусканы орооннын албаты-калыгына кандый јаан јеткерлү болотонин јахшы билеле, ого удурлажа эрчимдү тартыжып баштагандар.

ФРГ-де сол ийделер, элден озо ишмекчи класс јетенинчи јылдарды јаан једимдерге једип алган. 1976 јылда өткөн выборлордо военно-промышленный комплекстин јилбилери учун турушкан монополистический капиталдын ХДС — ХСС партияларынын биригүзи јендирткен. Башкаруда социал-демократтарга баштаткан сол партиялар турган. 1977—78 јылда нейтронный бомбаны этпези ле тузаланбазы учун тартыжала, прогрессивный ийделер јенип чыккан. Андый јаан једимдерге једип аларда, амыр-энчү учун тартыжунын экпини эмеш тартылып баштаган.

Ого ишмекчи класс јөпсинбей, сегизенинчи јылдарда тартыжуны жагыдан тыгыткан. 1980 јылда 15—16 ноябрьда Крефельд городто «Атомный јуу башталар јеткерди јоголтор!», «Ядерный јуу-јепселдерди Европада јок эдер!» кычыруларла амыр-энчү учун тартыжаачылардын конференциязы өткөн.

Крефельдтеги конференциянын кычырузын јарадып, ол кычырунын алдына кол салар иште амыр-энчү, өмөлөжөри ле јуу-јепселдерди астадып јоголторы учун јаантайын

турушкан компартияла, амыр-энчүнинг немецкий союзыла, амыр-энчү учун комитетле кожо социал-демократтарла жайым демократический партия турушкан.

Крефельдтеги конференциянын аңылузы неде дезе, анда азыйда вермахтын генштабынын полковниги болгон кижиге, буневевердинг отставкадагы генерал-майоры, олорло кожо жарлу физик — профессор Бекерт ле «жашылдардын» партиязынын башчызы П. Келли, өскө дө жарлу общественный ишчилер турушканында. Конференцияны Амыр-энчүнинг немецкий союзы партия жууган.

Крефельдтеги конференциянын кычырузын эл-жоннын элбек калыгы шүүшкен, жуунын ла амыр-энчүнинг сурактары аайынча жаңы блааш-тартыш башталган.

Эмди ФРГ-де амыр-энчү учун тартыжу орооннын эл-жонынын элбек калыгын бириктирип турганын Германиянын коммунистический партиязынын бу жуукта өткөн съезди темдектеди.

Амыр-энчү учун тартыжуда кем турушканын «Шпигель» журнал көргүсти. Тартыжуда үч бөлүк эл-жон туружып жат.

Баштапкызы — сол ийделер. Олордын тоозында социал-демократтардын партиязынын ла жайым демократический партиянын члендери, профсоюзтардын көп тоолу активисттери, черүде турар күүни жок улус, жииттердин организациязы, «Ар-бүткеннинг нажылары» деп жашөскүримнинг организациялары, нацисттерге истеткен улустын биригүзи.

Экинчизи — христиандар. Олор «жуу-жепселдер жоктон жүрер, жуу-жепселдер жок телекей төзөөр» деп кычырула бириккен протестанттар, анайда ок католиктердин «Пак кристи» организациязы.

Үчинчизи — «Альтернативный группа» деп адалгандар. Олордын ортодо ар-бүткенди корыыры учун тартышкан «Жашылдар», жуу-жепселдерди көптөдөрине сүреен көп аргажөөжө чыгымдаганын жаратпай турган жүзүн-башка комитеттер.

Анайдарда, бу адалган партиялардын, организациялардын, комитеттердин, группалардын политический көрүм-шүүлтелери, программалары жүзүн-башка, же олорды ончозын ФРГ-ни Американын ракеталарын божодотон площадка эдерге бербейтен амаду бириктирип жат. Кажы ла күн сайын ФРГ-де кажы бир жерде «амыр-энчүнинг эстафетазы» өдөт, «Күнбадыштан жуулап келетен жеткер бары

чын ба?» деген суракту јуундар ла митингтер, демонстрациялар өдөт, выставкалар ачылат.

«Бистин орооныстың келер өйдөги жүрүм-салымы учун бис ончобыс каруулу — деп, Германиянын коммунистический партиясынын 1981 жылда 1-кы сентябрьда јууны болдыртпазынын күнине учурлалган угузуда айдылды. Андый каруулу болгонын јакшы билип турган улустың тоозы ФРГ-де там ла көптөгөн туру. Баварияда кара сагышту ийделердин башчызы Франц Штраустың ФРГ-ни Американың көп улусты кырып өлтүрер јуу-јепселдерин тургузар јер эдерине кычырып турганы кандый јаан јеткерлүзи ончо улуска јарт. Онын учун јууны јаратпай тургандар биригип, тартыжуны элбедип ийдилер.

Азыйда Бавариянын ичбойындагы керектеринин министри болгон Альфред Зайдель федеральный канцлер Гельмут Кольго ийген письмодо «США-нын јуулажар амадулу политиказы немец калыктын јилбилерине јарап јат па? — деп сурак тургузала, — ФРГ Американың алдына јалканчыырын токтодор өй јеткен» деп бичиди.

Баштапкы согулта эдетен ядерный јуу-јепселдерди тургусканынан тузалу болорына анайда кезик консервативный башкараачы ишчилер аланзып баштадылар. ХДС-тин Вестфалиядагы организациясынын Председатели Курт Биденкопф жүрүмди корулап аларга көп улусты кырап јуу-јепселле коркыдатан стратегия јаан јол албас деп айтты.

Орооннын албаты-калыгы јуу башталганынан коркып турганын билеле, ракетно-ядерный јуу-јепселдерди көптөдөри јанынан НАТО-нын пландарынан социал-демократтар база кыйыжып баштадылар. Ганс Йохен Фогель бойынын избирательдерин меге США-нын ракеталарын ФРГ-де тургуспазы јанынан кичеенер јакару беригер деп сурады.

СДПГ-нин јуу-јепселдерди астадары јанынан эксперти Эгон Бар «Бис ядерный окторлу ракеталар керек јок деп айдар праволу» деди.

Социал-демократтардын шүүлтелери анайда ары-бери булгалып турганына амыр-энчү учун туружаачылар тың аланзып јадылар. «Башкаруда бой-бойын солыгылап турган партиялар — ХДС, СДПГ, јайым ДП ле ХСС јуу-јепселдерди көптөдөри јанынан түңей политика өткүргилейт. Амыр-энчү учун јангы политика керектүзин билип турган улус ядерный политиканы сөс јоктон јаратпай турган по-

литический партияларды ла башкараачы ишчилерди јарадып јөмөөр аргалу. Андый шүүлтени азыйда ХСС-тинг члени, бу партиянын башкараачы ишчилеринин бирүзи болгон, эмди дезе јуу-јепселдерди көптөдөрин јаратпай турган Альфред Мехтерсхаймер айдып туру.

Бис шак андый партия болуп јадыс деп «јажылдар» бойын айдып турулар. Европада амыр-энчүни јеткилдеер төс ээжи — «военно-политический союзтарга кирбейтени, нейтралитеттинг политиказын өткүрери, јуу-јепселдерди астадары деп озор шүүп турулар. Бу јолдо баштапкы алтам эдип, озор Американын орто учушту јангы ракеталарын Күнбадыш Европада јоголторы, Күнчыгыш ла Күнбадыш Европада ядерный јуу-јепсел јок зоналар төзөлгөлөри деп айдып јадылар.

ФРГ-нин јеринде США-нын 108 «Першинг-2» ракеталарын ла 96 канатту ракеталарын тургузатаны орооннын албаты-калыгын ончо керектерден тын коркыдат. Бу ракеталар ороонды корыйтанына бүдүп турган тенектер астай берди. Социалистический шинжү өткүрип турган «Синус» институт орооннын улузын сурап угарда 49 проценти — Американын јангы ракеталары јуунын јеткерин тындыдат, 24 проценти — ракеталар амыр-энчүни тындыдат деп айтты. Артканы — јангы ракеталарды эмди тургуза тургуспас керек деген.

Сегизенинчи јылдарда Күнбадыш Германияда јууны болдыртпазы учун тартыжу анда турушкан улустын тоозыла элбеген, чокым программалу боло берди. Анда башка-башка политический программалу ла көрүм-шүүлтелү организациялар ла улус туружып јат.

ФРГ-де јууны болдыртпазы учун тартыжу Совет Союзтын, өскө дө социалистический ороондордын, амыр-энчүге күүнзеген бастыра ийделердин тартыжузына јөмөнип туру.

В. Г. КРАШЕНИНА,
Ленинградта А. И. Герценнин
адыла адалган пединституттын аспиранты

БАЖАЛЫКТАР

Агитатордын кўски кичеемели	3
Јаан иш башталганы	8
Тўжўмди бийиктедер тўс арга	12
«Билгирлер» обществодо отчеттор ло выборлор	15
Продукциянын чындыйын јарандыар	18
Науканын једимдерин элбеде тузаланалы	21
Лекциялардын идеяный кемин бийиктедер	24
Буржуазиянын идеологиязына удурлашкан пропаганданы тыныдар	28
Коммунисттер — тартыжунын баштаачы јеринде	33
ФРГ- 80-чи јылдарда: Јууны болдыртпазы учун тартыжунын кезик сурактары	38

СОДЕРЖАНИЕ

Осенние заботы агитатора	3
Начало большой работы	8
Эффективность мелиоративных работ	12
Отчеты и выборы в обществе «Знание»	15
Повысить качество выпускаемой продукции	18
Широкое внедрение достижений науки в жизнь	21
Коммунистическая идейность — первооснова лекционной работы	24
Повышение роли пропаганды против буржуазной идеологии	28
Коммунисты — на передовых рубежах	33
ФРГ 80-х: Некоторые вопросы антивоенного движения	38

БЛОКНОТ АГИТАТОРА

Редакционная коллегия

Подписано в печать 29. 09. 1984 г. АН /1282 Формат 60X84 1-16. Усл. п. л. 2,55 Уч. изд. л. 2,07 Тираж 460. Заказ 3296. Цена 4 коп.

Горно-Алтайское отделение Алтайского книжного издательства, 659700 г. Горно-Алтайск, ул Горно-Алтайская, 36. Горно-Алтайская типография, пр. Коммунистический, 27.

4 АКЧА